

УДК 284.57

О. Ф. Калабський,
здобувач кафедри релігієзнавства і теології
Національний університет «Острозька академія»

ЄВАНГЕЛІЗАЦІЙНО-СОЦІАЛЬНА РОБОТА ХРИСТІЯН ВІРИ ЄВАНГЕЛЬСЬКОЇ

У статті аналізується євангелізаційна та соціальна робота ХВС. Досліджено роль цих служб, як факторів, що допомагають п'ятидесятницьким церквам у становленні в українському суспільстві. Проаналізовано основні сфери діяльності ХВС та запропоновано сфери, на які слід звернути увагу у плануванні стратегії розвитку церкви п'ятидесятників.

Ключові слова: п'ятидесятники, ХВС, євангелізація, соціальна робота.

ЕВАНГЕЛИЗАЦИОННО-СОЦИАЛЬНАЯ РАБО ТА ХРИСТИАН ВЕРЫ ЕВАНГЕЛЬСКОЙ

В статье анализируется евангелизационная и социальная работа ХВЕ. Исследовано роль этих служб, как факторов, которые помогают пятидесятницьким церкви в становлении в украинском обществе. Проанализирована основная сфера деятельности ХВЕ и предложена сфера, на которую следуют обратить внимание в планировании стратегии развития церкви пятидесятников.

Ключевые слова: пятидесятники, ХВЕ, евангелизация, социальная работа.

EVANGELISTIC-SOCIAL WORK CFE

The social and evangelizing work of CFE (Christians of Faith Evangelical) was examined in the research paper. The role of these ministries as factors that help in the formation of Pentecostal churches in the Ukrainian society was researched. The basic scope of the CFE was analyzed and areas to be addressed in the planning of the strategies of the further development of the Pentecostal Church were suggested.

Keywords: Pentecostals, CFE, evangelization, social work.

Євангелізаційна та соціальна праця протестантських громад України комплексно до цього часу не досліджувалася. Соціальна діяльність п'ятидесятників висвітлюється у власних ЗМІ, але лише фрагментарно, розглядаючи в основному конкретні заходи, що проводяться.

Основною джерельною базою при дослідженні слугували періодичні видання, звіти церков, особисті інтерв'ю автора.

Метою статті є дослідити основні сфери діяльності Церкви п'ятидесятників і на основі цього сформувані необхідні рекомендації для удосконалення соціальної та євангелізаційної роботи.

Євангелізаційна та соціальна праця займає важливе місце серед церков ХВС, хоча до цього часу не випрацювана соціальна доктрина. П'ятидесятники серйозні практики, але для яких варто випрацювати теоретичну базу євангелізаційного та соціального служінь.

Зі здобуттям Україною незалежності відкрилися нові можливості праці та позиціонування в суспільстві. Акцент тут робиться на проповіді та добродійних справах, які на практиці доводять християнські принципи. Відразу необхідно уточнити, що соціальна діяльність п'ятидесятників не обмежується тільки періодом незалежності України. Наприклад, у 1935 р. Союзом ХВС був створений дитячий притулок у м. Барановичах. Фінансове забезпечення приходило від церков Союзу і від приватних осіб у вигляді пожертв, для чого були відкриті спеціальні рахунки в банках. Фінансова допомога приходила також від церков з-за кордону. На початковому етапі відповідальною за сирітський притулок була О. Покровська з м. Вільнюса, але згодом на цю посаду була направлена професійна вчителька Л. Кобяко.

У часи Радянського Союзу взаємодопомога практикувалася переважно серед одновірців. На богослужіннях заохочувалися милосердя та добродійність, проте, дуже рідко це служіння виходило за межі самої конфесії. На це був ряд причин: по-перше, в суспільстві було сформоване негативне ставлення до п'ятидесятників зі сторони більшості громадян; по-друге, така позацерковна добродійність переслідувалася владою, котра вважала, що милосердя – це один із способів навернення в віру. Релігійним осередкам в СРСР забороняли будь-яку позарелігійну практику. Об'єднання не мали права створювати каси взаємодопомоги і вести благодійницьку практику, надавати лікувальну допомогу, влаштовувати екскурсії, дитячі чи спортивні заходи, організувати гуртки, спілки, відкривати бібліотеки тощо. Висуваючи численні заборони, державні органи водночас систематично звинувачували віруючих у пасивності, відсутності активної життєвої позиції, релігійні ж громади – в ізоляціонізмі, екстремізмі, ворожому ставленні до радянського ладу. Окремим проявом добродійства була постійна турбота зі сторони церкви про сім'ї репресованих. У роки радянської влади утворився підпільний комітет допомоги, який займався розподілом допомоги дітям, батьків яких було засуджено за віру, а також дітям-сиротам, батьки яких так і не повернулися з місць ув'язнень.

Будь-яка культурна праця для віруючих в суспільстві також була неможливою, задоволення духовних і душевних потреб відбувалося на зібраннях, не виходячи за межі Дому молитви, формуючи власну субкультуру. Особливо широко розвивалося хорове служіння, на базі помісних церков створювалися музикальні ансамблі та гурти. Але як було зазначено, їхня діяльність була обмежена лише богослужіннями, співами на похоронах (духові оркестри) чи весіллях. В свою чергу, серед віруючих формувалося неприйняття світської культури і мистецтва, як такого, що не відповідає Біблійним принципам. Отже, взаємодія п'ятидесятників на рівні культури мала досить мало точок дотику чи взаємовпливу з українським населенням Радянської держави.

У кінці 1980-х – на початку 1990-х рр. відкрилися нові можливості входження в суспільство. По-новому постали питання соціальної активності та культурної взаємодії. Соціологічні дослідження, проведені протягом 1988 р., засвідчили підтримку протестантською молоддю політики «Перебудови». В досить стислий термін вдалося втілити в життя доброякісні проекти, пов'язані з опікою над людьми похилого віку, хворими, самотніми, сиротами, ув'язненими тощо.

З можливостями впливу на суспільство також постало питання впливу суспільства на церкву. Встановленні раніше межі між церквою і світом почали переглядатися. З багатьох позицій більшість п'ятидесятницької молоді стає більш відкритою, хоча все ж зберігає розсудливість, а, подекуди, навіть настороженість. Найбільш позитивне відношення спостерігається до тих сфер культури, що розвивалися в контексті християнських традицій і які сьогодні орієнтуються на їхнє відновлення (література, музика, архітектура, театр тощо). Більш обережно оцінюються елементи сучасної секулярної культури, цінність яких, з точки зору християнської моралі, сумнівна (кіно, естрада, цирк, шоу). Однак деякі форми молодіжної культури проникають у життя громад. У багатьох з них створено вокально-інструментальні ансамблі, які виступають з концертами не лише в релігійному, а й у світському середовищі, беруть участь у молодіжних музичних фестивалях.

Переорієнтація зі служіння в межах церковних стін на служіння суспільству спричинила бурхливу місіонерську діяльність протестантських церков. Причому ця діяльність виявляється в різних формах: багатолюдних кампаніях, проповідях, особистих свідченнях, добрих справах, культурній та моральній позиції тощо. П'ятидесятницькій церкві, як виявилось, знадобилося небагато часу, щоб адаптуватися в нових суспільних умовах (проблемним, щоправда, залишається питання політичної участі). В цьому на допомогу українським церквам

прийшли їхні одновірці з-за кордону: в основному з США, Німеччини, країн Скандинавії та Прибалтики. Особливий акцент ставився на масові євангелізаційні проекти, які мали значний успіх. Такі заходи досить часто супроводжувалися хоровим співом чи виступами музичних колективів, а також театралізованими постановами на біблійну тематику. Нерідко для євангелізаційних кампаній об'єднувалися декілька хороших колективів району. Наприклад, на Острожчині з 1989 по 1992 рр. об'єднаним районним хором було проведено 112 багатолюдних зібрань у Рівненській, Хмельницькій, Тернопільській та Волинській областях. Активно почали формуватися музичні колективи. В Україні найбільш відомими стали гурти «Емануїл» з м. Одеси, «Білий стрій» з м. Києва, «Авен-Єзер», «Осанна», «Вічність» з м. Рівного. Особливо популярним є гурт, який складається з представників української діаспори США під керівництвом Дж. Давидюка. Відомими п'ятидесятниками в сфері культури є сім'я народного артиста СРСР Ю. Богачова, який навірнувся в християнство і сьогодні є активним віруючим. Як окремі заходи проводилися загальноукраїнські та регіональні фестивалі християнської пісні. Перший такий захід відбувся в липні 1992 р. у Пушці Водиці, де було присутні більше 40 музичних колективів з України та з-за кордону.

Переорієнтація п'ятидесятництва саме на служіння суспільству пояснює його соціальну активність. Загальнопротестантське розуміння добрих справ, як прояву християнської віри, сприяє розвитку благодійництва та відкриттю центрів допомоги різного типу. Для українських церков соціально-місіонерська робота є надактуальною, адже за допомогою неї вони намагаються реалізувати власний суспільно-етичний потенціал. Благодійництво лягло в основу соціальної роботи майже всіх церков, а соціальне питання стало культурним і місіонерським інструментом християнської церкви.

На початковому етапі благодійництва п'ятидесятників періоду незалежності робота здійснювалася в формі посередницької діяльності від закордонних організацій, які допомагали віруючим української церкви. Отримуючи гуманітарну допомогу з країн Європи та США, п'ятидесятники надають її в Україні. 1990-ті рр. були періодом організації місій та фондів з надання допомоги: місії відкривалися при обласних об'єднаннях, при окремих помісних церквах, а також як відділи служіння помісної церкви. Оскільки найбільше віруючих було на Західній Україні, перші місії ХВС з'явилися саме тут. Найбільше їх було зареєстровано в Рівненській обл.: «Світанкова зоря», «Добрий самарянин», «Емануїл», «Глорія», «Відродження», фонд «Мир» та корпорація «Братерство без кордонів». На сьогодні в союзі ХВС існує 52 благодійних організацій.

Перші вантажі розподілялися переважно між прихожанами церков. Кожна громада отримувала певну кількість продуктів харчування, одягу, а за потребою – інвалідні візки тощо. Згодом вектор гуманітарної допомоги змінився. Тепер вона надавалася не тільки громадам віруючих, але й усім, хто її потребував, незалежно від віровизнання. Співпрацюючи з місцевими відділами служби соціальної допомоги, «Червоним хрестом», будинками для людей похилого віку, дитбудинками, формуються списки нужденних. Християнські місії допомагають державним установам (лікарням, пожежним частинам тощо), надаючи їм обладнання і транспортні засоби.

Поступово в очах іноземних віруючих Україна втрачає статус країни, що потребує гуманітарної допомоги. Водночас надто ускладнилися механізми отримання гуманітарних вантажів. Спроби церков концептуально вибудувати партнерські відносини (зокрема шляхом спільних угод між церквами і Міністерствами соціального захисту та охорони здоров'я) наштотують на численні перепони. Для розмитнення потрібно мати значну кількість різноманітних дозволів. Державна допомога в розгортанні служіння милосердя залежить від персонального ставлення з боку представників владних структур центрального й, особливо, регіонального рівня. Співпраця Церкви й органів влади має ситуативний, фрагментарний чи мозаїчний характер. Слабка діяльність в інформаційному полі часто призводить до неприйняття суспільством різних благодійних заходів. Оскільки традиційно українці ідентифікують свою країну як православну, спостерігається тенденція більшої довіри милосердницькій ініціативі саме православних церков. Формування негативного іміджу відбувається також за допомогою ЗМІ, які висвітлюють благодійні заходи традиційної конфесії як прагнення, що заслуговує на увагу та пошану, а діяльність представників новітніх релігійних напрямків подається як «бомбування», «купівля душ» тощо. Тут проглядається парадоксальність українського суспільства: не сприймаючи протестантські громади як повноправні християнські, осуджуючи (іноді й висміюючи) їхню релігійну практику та погляди, люди все ж приймають від них матеріальну допомогу. Не дивлячись на це, місії ХВС продовжують благодійну діяльність, не зважаючи на конфесійну приналежність чи взагалі відсутність такої.

З 2001 р. у Союзі ХВС-П у м. Києві відкрився Центр гуманітарної допомоги. Завдяки роботі Центру було надано благодійну допомогу малозабезпеченим і багатодітним сім'ям, соціально незахищеним верствам населення на суму 5 723 728 грн. Значний фінансовий внесок робиться українськими християнами-підприємцями, які близько 30 % свого бю-

джену спрямовують на справи доброчинності. При ВСЦ ХВС створено спеціальний відділ, який об'єднує людей бізнесу. Їхня основна ціль полягає в об'єднанні навколо справ милосердя, допомоги та євангелізації.

П'ятидесятниками проводиться активна робота з дітьми-сиротами, хворими та безпритульними. Надається допомога як матеріальна, так і психо-терапевтична. Церкви, налагодивши співпрацю з одновітцями з-за кордону, посилають українських дітей на лікування та оздоровлення; налагоджена праця з оздоровлення дітей у літніх таборах України; діють безкоштовні медико-діагностичні установи; працюють центри, які надають психологічну допомогу та стимулюють безпритульних дітей поверненню додому. Створюються так звані соціальні гуртожитки для дівчат та хлопців, які пройшли реабілітацію в Центрі соціально-психологічної реабілітації, а далі під наглядом вихователів готуються до самостійного життя, розраховані на підлітків та молодь віком від 14 до 21 року. Створеною в 2001 р. міжнародною благодійною організацією «Служба порятунку дітей» розроблено програму реабілітації дітей вулиці. За її сприяння в м. Києві було створено мережу центрів допомоги бездоглядним та безпритульним дітям, кожен з яких сприяє їхньому поверненню до нормального суспільно-корисного життя. Нині в Союзі ХВС створені та утримуються на кошти громад та індивідуальні спонсорські внески 16 дитячих будинків, у яких виховуються 285 дітей та підлітків. Церковні громади підтримують 11 прийомних сімей та 6 дитячих будинків сімейного типу, де виховується 95 прийомних дітей.

Масштабна праця здійснюється і серед молоді України. Беручи до уваги проблеми, які сьогодні по-особливому торкаються молоді (наркоманія, алкоголізм, злочинність, безробіття), їм відводиться особлива увага. Створюються обласні молодіжні ради, клуби, громадські організації, які пропагують здоровий спосіб життя. Одним з найбільших заходів, який проводиться під егідою ВСЦ ХВС, є «Всеукраїнський з'їзд молоді» в Житомирській обл. Близько 5 тис. молодих людей з різних областей України збираються на 7 – 10 днів, живучи в наметах та проводячи щоденні зібрання. Основна ціль проведення акції – духовне та фізичне оздоровлення молоді, причому не тільки п'ятидесятників, але й представників інших вірувань. Результати з'їзду свідчать про якісні зміни в світогляді та характері молодих людей після такого спілкування. Щороку акцію відвідують закордонні гості, українські політики, відповідальні за роботу з молоддю працівники інших конфесій.

Особливо активною є праця зі створення реабілітаційних центрів для нарко- та алкозалежних. Якщо до середини 1990-х рр. соціаль-

на реабілітація в Україні мала чітко виражений медичний аспект та спрямовувалася переважно на осіб з обмеженими фізичними можливостями, то сьогодні спостерігається переорієнтація на боротьбу з залежностями різних видів. П'ятидесятники організують заходи проти вживання алкоголю: така робота ведеться на багатолюдних євангелізаційних заходах через проповіді із закликом не вживати алкоголь, окрім цього проводяться різноманітні семінари та уроки серед студентства. Спочатку діяльність ХВС в цій сфері не була чітко організованою і проходила стихійно. Відсутність спеціальних приміщень змушувала використовувати власні помешкання, також не було й відповідного досвіду та освіти. Не вистачало інформаційного матеріалу по методиці роботи з алко- та наркозалежними людьми. Врешті-решт, ХВС вдалося розробити «Концепцію соціального служіння Союзу ХВС», де першим пунктом зазначається організація та відкриття нових реабілітаційних центрів по всій території України.

Реабілітаційні центри для нарко- та алкозалежних працюють майже у всіх регіонах України, причому на самофінансуванні, завдяки трудотерапії пацієнтів. Опікуючись цими центрами, Церква ХВС вважає таку діяльність своїм «духовним служінням суспільству». Починаючи з 1999 р., в річній звітній статистиці ХВС подаються дані про наявність реабілітаційних центрів на базі помісних громад. Спочатку їх було 8, найбільша їх кількість в Київській та Донецькій областях. Але станом на 1 січня 2009 р., п'ятидесятники мають вже 42 центри реабілітації для алко- та наркозалежних. Найбільше таких установ знаходиться у Волинській, Донецькій, Житомирській та Київській областях.

З 1999 р. п'ятидесятницькі церкви почали практикувати так звані добродійні обіди для безпритульних та малозабезпечених. На той час у братстві ХВС налічувалося 7 таких центрів, станом на 1 січня 2008 р. їхня кількість зросла до 132. По всій Україні працюють 58 пенітенціарних закладів. Найбільше їх у таких областях, як Полтавська, Рівненська, Львівська, Житомирська, Івано-Франківська тощо. Водночас, у восьми областях України, де концентрація п'ятидесятників найнижча, тюремне служіння ще зовсім не налагоджене. «Концепція соціального служіння» пунктом п'ятим зазначає необхідність відвідування та ведення духовно-виправної роботи в місцях позбавлення волі. Перевагою такого виду діяльності можна вважати те, що тут не потрібно спеціального приміщення, але щоб праця була успішною, її мають проводити кваліфіковані люди. В 2007 р. на базі Київської теологічної семінарії і за підтримки Національного університету «Києво-Могилянська академія» навчання по програмі «Правові та психологічні аспекти релігійного служіння в міс-

цях позбавлення волі» пройшли 90 чоловік. Ініціатором навчання став відділ соціального служіння церкви ХВС України, керівником якого є Рустам Футуллаєв. У навчанні були задіяні викладачі Білоцерківського училища професійної підготовки персоналу ДКВС України, Українська міжконфесійна християнська місія «Духовна та благодійна опіка в місцях позбавлення волі», викладачі Києво-Могилянської академії, а також викладачі духовних закладів п'ятидесятників.

Примітним є те, що п'ятидесятницька церква 1990-х рр. більший акцент зробила на працю саме з соціально невлаштованими верствами населення (нарко- та алкозалежні, сироти, ув'язнені). Більш проблематичною є праця з інтелігенцією та освіченими людьми. Це викликано тим, що через перешкоди в навчанні в період СРСР серед п'ятидесятницьких лідерів була досить незначна кількість людей з вищою освітою. Радянською владою навіть було сформоване уявлення про те, що віруючим людям освіта непотрібна. Такі настрої проглядають і в час незалежної України, робляться спроби на основі Біблії довести, що вища освіта для віруючого – зайва. Але розуміння нових реалій допомогло відкрити навчальні духовні заклади. Щоправда, їхня конкурентноздатність на низькому рівні: до цього часу жоден ВНЗ при ВСЦ ХВС не надає диплому державного зразку, відповідно кількість бажаючих вчитися в них є відносно невеликою.

Отже, починаючи з 1990-х років для українських церков, в тому числі і п'ятидесятницьких, відкривається можливість активної євангелізаційної та соціальної діяльності. Основною формою протестантської євангелізації до 2010 рр. були багатолюдні служіння, в яких робився акцент на особистому покаянні людини. Сьогодні такі методи євангелізації є малоефективним і потребують переоцінки.

Активна соціальна праця, яка досить часто робиться безкорисливо і без намагання прорекламуватися, все ж дає свої результати і допомагає формувати позитивний образ громад.

Та все ж п'ятидесятники сприймаються суспільством неоднозначно: частина населення вороже настроєна до них, вважаючи, що вони діють не на своїй канонічній території. Ця позиція часто пропагується і через ЗМІ, і служителями інших конфесій. Друга частина вбачає позитивний вплив у діяльності п'ятидесятницьких церков в українській державі або ж, як мінімум, не вбачає нічого шкідливого чи протизаконного. Така неоднозначність спричинена нестачею вміння та кадрів, які б працювали в інформаційному полі. Співпраця з владою в різних регіонах держави проходить по-різному. Тут, знову ж таки, багато залежить від особистих симпатій державних посадовців.

Усе це дає підстави говорити про можливість розвитку п'ятидесятництва та збільшення кількості церков за умови, що п'ятидесятницькі церкви розпочнуть більш активно працювати саме в інформаційному просторі і детальніше висвітлюватимуть свою діяльність. Це допоможе остаточно позбутися комуністичних кліше, якими продовжують спекулювати («секти», «іноземні шпигуни» тощо).

Список використаних джерел:

1. Державний департамент України з питань виконання покарань схвалив працю церков у своїх установах [Текст] // За євангельську віру. – 2008. – № 12. – С. 1
2. Звіт Союзу ХВС за пророблену діяльність за 2007 р. [Текст]. – Грудень 2007. – Арк. 9
3. Звіт Союзу ХВС за пророблену діяльність за 2008 р. [Текст]. – лютий 2009. – Арк. 11
4. Інтерв'ю Калабського О.Ф. з Мулярчуком М.А., старшим пресвітером ХВС Рівненської обл. [Текст]. – жовтень, 1997. – 5 с.
5. Історія релігії в Україні: у 10-ти т. – Т. 6. Пізній протестантизм в Україні. (п'ятидесятники, адвентисти, свідки Єгови) [Текст] // За ред. П. Яроцького. – Київ ; Дрогобич : Коло, 2007. – 632 с.
6. Куриленко В.П. Наша «Новая жизнь»: История церкви 1947 – 2002. [Текст] / В. П. Куриленко. – Славянск : Езра, 2003. – 546 с.
7. Марченко В. Поблизу Малина зібралися три тисячі протестантів [Електронний ресурс] / В. Марченко, О. Марченко. – Режим доступу : <http://www.malyn.com.ua/index20072008.htm>.
8. Матеріали конкретно-соціологічних досліджень Інституту філософії НАН України. – ТТ. 145/88; 147/88; 148/88.
9. Мережа закладів для дітей, створених релігійними, громадськими організаціями та фондами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/sport/control/uk/publish/article;jsessionid=DF6386D36751D57158CB104F6EE61DF5?art_id=78422&cat_id=69431.
10. Нечипорук А. 10 років Божої праці в КБІ [Текст] / А. Нечипорук // Вісник КБІ. – 2003. – № 11. – С. 2
11. П'ятидесятництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.risu.org.ua/ukr/major.religions/pentecostals/>.
12. Повноважні послы любові [Текст] // Добра вість. – 1991. – № 1. – С. 2–3.
13. Реабілітаційний центр [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.karjerna.org.ua/html/reabil_ukr.php.
14. Служіння реабілітації підбиває підсумок [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kovcheg-ua.org/news.php?id=10>.
15. Смольчук Ф. Из Америки в СССР и обратно. Краткая история пятидесятнического движения среди славянских иммигрантов в Северной Америке и других частях мира [Текст]. – К. : Феникс, 2006. – 144 с.